

УДК 339.9

*В. В. Бобиль,**д. е. н., професор, Український державний університет науки і технологій**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7306-3905>**К. В. Жижко,**к. е. н., докторант, Український державний університет науки і технологій**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5103-5738>**Г. С. Кузнецова,**к. е. н., доцент, Український державний університет науки і технологій**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5103-5738>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.6.43

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: НЕДОСКОНАЛІСТЬ ПРАВОВИХ ПІДХОДІВ ДО БРОНЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

V. Bobyl,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Ukrainian State University of Science and Technologies

K. Zhyzhko,

PhD in Economics, Doctoral Candidate, Ukrainian State University of Science and Technologies

H. Kuznetsova,

PhD in Economics, Associate Professor, Ukrainian State University of Science and Technologies

ECONOMIC RISKS OF BUSINESS ACTIVITIES DURING MARTIAL STATE CONDITIONS:
IMPERFECTION OF LEGAL APPROACHES TO RESERVATION OF STAFF

У цей важкий військовий час людський ресурс має значення не лише на військовому фронті, але й у секторах економіки для забезпечення підтримки економічного стану України на належному рівні. Незалежно від напрямку діяльності, форми власності, організаційно-правової форми чи системи оподаткування кожне підприємство, що активно веде господарську діяльність та забезпечує стабільну сплату податків до бюджету України таким чином допомагає протистояти агресії російської федерації.

Забезпечення суб'єктами господарювання своїм висококваліфікованим працівникам навіть під час дії правового режиму військового стану заробітної плати вище середнього рівня та стабільної сплати податків і зборів відбувається лише завдяки належній укомплектованості відповідними спеціалістами. Як правило такі працівники мають специфічні навички та знання, тому знайти заміну будь-кого з них для підприємства є складним, а інколи й неможливим процесом, що негативно впливає на нормальну роботу підприємства. Відповідно це в свою чергу негативно відображається на збереженні робочих місць, сплаті податків, обов'язкових платежів і зборів та виплат заробітних плат, що також є важливою складовою економіки під час боротьби України проти повномасштабного вторгнення російської федерації на територію нашої держави.

Як наслідок, кожен суб'єкт господарювання вважає необхідним і критично важливим зберегти колектив в найбільш ефективному складі для можливості стабільно вести підприємницьку діяльність.

Одним із можливих інструментів досягнення цієї мети є визнання суб'єкта господарювання, як підприємство, установу, організацію, що мають важливе значення для забезпечення потреб територіальних громад різних областей в особливий період військового стану (визнання підприємства критично важливим) та як наслідок отримання права на бронювання своїх працівників від мобілізаційних процесів.

Без сумніву мобілізація населення є необхідною та обов'язковою складовою сучасного стану речей в Україні, без якої під сумнівом може бути саме існування України, як незалежної держави. Але подібно до взаємозв'язку обсягу надходжень до бюджету від податків та розміру податків доведеного кривою Лафера, є надзвичайно важливим дотримання балансу податкових ставок, адже у разі перетину критичної межі податкової ставки надходження до бюджету будуть зменшуватися. Так само є важливим дотримання балансу між мобілізаційними заходами та заходами, що дозволяють суб'єктам господарювання зберегти свій штат критично важливих працівників.

In this difficult wartime, human resources are important not only on the military front, but also in sectors of the economy to ensure that the economic situation of Ukraine is maintained at the proper level. Regardless of the direction of activity, form of ownership, organizational and legal form or taxation system, every enterprise that actively conducts economic activities and ensures stable payment of taxes to the budget of Ukraine thus helps to resist the aggression of the Russian Federation.

Providing businesses with above-average salaries and stable payment of taxes and fees for their highly qualified employees, even during the legal regime of martial law, is possible only due to the proper staffing of relevant specialists. As a rule, such employees have specific skills and knowledge, so finding a replacement for any of them for the enterprise is a difficult, and sometimes impossible, process. As a result such process can negatively affects the normal operation of the enterprise. Accordingly, this negatively affects on work places, payment of taxes, mandatory payments and fees, and payment of wages, which is also an important component of the economy during Ukraine's struggle against the full-scale invasion of the Russian Federation into the territory of our state.

As a result, every business entity consider critically important to maintain the team in the most effective condition in order to be able to stably conduct business activities.

One of the possibilities for achieving this goal is obtaining by business entity status of enterprise, institution, or organization that is important for meeting the needs of territorial communities in various regions during a special period of martial law (recognition of an enterprise as critically important) and, as a result, obtaining the right to reserve its employees from mobilization processes.

Without a doubt, population mobilization is a necessary and mandatory component of the current state of affairs in Ukraine, without which the existence of Ukraine as an independent state could be at risk. But similar to the correlation between the volume of budget revenues from taxes and the tax amount proven by the Laffer curve, it is extremely important to maintain a balance of tax rates, because if the critical point of the tax rate is crossed, budget revenues will decrease. It is also important to maintain a balance between mobilization measures and measures that allow business entities to maintain their staff of critical employees.

Ключові слова: військовий стан, бронювання, критичність, критерії критичності, податок на додану вартість, персонал.

Key words: martial state, reservation, criticality, criticality criteria, value added tax, staff.

**ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ
У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК
ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ
ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ**

Військова агресія російської федерації проти України окрім найголовнішого — руйнувань,

вбивств людей та захоплення територій створила серед іншого проблеми, що стосуються не геополітичних аспектів, а практичних засад ведення підприємницької діяльності. Одним із головних практичних завдань для будь-якого українського суб'єкта господарювання в умовах сьогодення є

збереження висококваліфікованого кадрового складу.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Особливості ведення підприємницької діяльності в умовах дії правового режиму військового стану є надзвичайно актуальною та популярною темою досліджень серед більшості вітчизняних експертів протягом трьох останніх років. Це стосується, як базових засад функціонування суб'єктів господарювання, систем їх оподаткування та первинної реєстрації, так і певних операційних механізмів, як то система захисту працівників від мобілізації, процедур ведення обліку чи змін у системах подачі звітності. Безумовно це пов'язано із актуальними трендами сьогодення не лише в Україні, а й відповідними змінами на світовій політичній арені. Відповідні статті та публікації вітчизняних та іноземних експертів підкреслюють доцільність та важливість обраної теми дослідження.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

У цій роботі буде проаналізовано вимоги та критерії різних обласних військових адміністрацій та відповідно процес визнання суб'єкта господарювання таким що має важливе значення для забезпечення потреб територіальних громад, з метою оцінки ідентичності, справедливості та коректності цих підходів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

В цілому процедура визнання підприємства критично важливим однотипна у більшості областей України та передбачає відповідність суб'єкта господарювання певним критеріям. Ці критерії розраховуються та формуються кожною обласною військовою адміністрацією самостійно та як наслідок можуть суттєво відрізнитися в залежності від області.

Під час дослідження були проаналізовані вимоги, щодо визначення критеріїв, за якими здійснюється визначення підприємств, установ, організацій, які мають важливе значення для забезпечення потреб територіальних громад різних областей в особливий період військового стану. Серед іншого були проаналізовані розпорядження та інші нормативні документи, що формують критерії у Дніпропетровській, Харківській та Одеській обласних військових адміністраціях. Саме ці три найбільші області України були обрані у зв'язку із певною схожістю (наближеністю до зони бойових дій, частотою обстрілів і т.п.), у той самий час за цим принципом були виключені із аналізу дві інших найбільші області України, а саме — Львівська та Київська. Львівська область була виключена по принципу географічного положення та рівню впливу військових дій, а Київська, як столичний регіон.

Варто відзначити, що кожна із трьох зазначених областей мають, як спільні так і різні критерії визначення суб'єкта господарювання критично важливим. Як наслідок, якщо підприємство, відповідає критеріям визначення критичності в Харківській області воно не зав-

жди буде відповідати критеріям визнання критичності в Дніпропетровській області. Порівняльний аналіз критеріїв визначення критичності усіх трьох областей наведено в таблиці нижче.

Можна побачити, що є спільні критерії, як то кількісний склад штатних одиниць та відсутність заборгованостей із сплати податків. У той самий час індивідуальні критерії є більш специфічні і суттєво відрізняються в залежності від області.

Також важливо звернути увагу на той факт, що Дніпровська ОВА визначила 4 критерії і суб'єкт господарювання має відповідати їм всім, аби отримати статус критично важливого. У той час Одеська та Харківська ОВА визначили 6 та 8 критеріїв відповідно, із вимогою, що суб'єкт господарювання має відповідати щонайменше 2-м з них для отримання статусу критично важливого. Як наслідок можна стверджувати що суб'єкти господарювання у Дніпропетровській області знаходяться у жорсткіших умовах у зв'язку з тим, що у них відсутня можливість вибору більш прийнятних критеріїв.

Варто відзначити, що більшість критеріїв мають загальний характер (вони не є унікальними з точки зору ведення підприємницької діяльності, як то належність до енергетичного сектору, виробництво зброї і т.п.) але по суті вони не є коректними з точки зору рівності ведення підприємницької діяльності та мають певні дискримінаційні ознаки, що відкривають недосконалість поточного законодавства України.

Недосконалість законодавчої бази України та розроблених критеріїв призводять до прецедентів при яких суб'єкти господарювання, які мають повно праве бути визнаним критично важливими у більшості областей можуть не мати на це право у декількох з них.

Розглянемо вище наведене твердження на прикладі реального суб'єкта господарювання, яке веде активну зовнішньоекономічну діяльність, яка становить понад 95% його доходу.

Якщо суб'єкт господарювання здійснює зовнішньоекономічну діяльність шляхом надання своїх послуг іноземній компанії та відповідно до приписів ст. 181.1 Податкового кодексу України зобов'язане зареєструватися платником податку на додану вартість, оскільки загальна сума від здійснення операцій з постачання товарів/послуг, що підлягають оподаткуванню згідно з цим розділом, у тому числі операцій з постачання товарів/послуг з використанням локальної або глобальної комп'ютерної мережі (зокрема, але не виключно шляхом встановлення спеціального застосунку або додатку на смартфонах, планшетах чи інших цифрових пристроях), нарахована (сплачена) такій особі протягом останніх 12 календарних місяців, сукупно перевищує 1 000 000 гривень (без урахування податку на додану вартість) [1].

Відповідно до пп. "б" п. 185.1 ПКУ об'єктом обкладення податком на додану вартість є операції платників податку з постачання послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, відповідно до ст. 186 ПКУ. Щодо місця постачання послуг, то за загальною нормою (п. 186.4 ст. 186 зазначеного Кодек-

Таблиця 1. Порівняльний аналіз критеріїв визначення критичності у Дніпропетровській, Одеській та Харківській обласних військових адміністраціях

Критерії	Дніпропетровська ОВА	Одеська ОВА	Харківська ОВА
Сума сплаченого податку на прибуток за останній звітний період	понад 0,5% від доходу	Понад 4 млн грн	понад 1,2 млн грн
Обсяг річного доходу за попередній рік	понад 2 млн грн	-	понад 5 млн грн
Кількість застрахованих осіб-працівників	понад 10	понад 100	понад 15
Сума сплаченого податку на додану вартість за останній звітний квартал	понад 1% від загального обсягу постачання робіт, послуг	-	-
Працевлаштування за останні 12 міс. УБД, ветеранів війни, осіб, що стали інвалідами внаслідок збройної агресії РФ не менше 5% від загальної кількості працівників	-	+	-
Здійснення експорту не менше ніж 25% виробленої продукції за попередній рік	-	+	-
Розмір середньої заробітної плати за останній календарний квартал понад 30 тис. грн	-	+	-
Постачання товарів, послуг або робіт, що необхідні для безперервної роботи підприємств критично важливих для забезпечення потреб ЗСУ, або функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період	-	+	-
Надання послуг, робіт або виробництво товарів, які забезпечують потреби інших підприємств у матеріально технічних ресурсах, припинення яких призведе до повної зупинки виробництва	-	-	+
Фактична чисельність працівників (з урахуванням мобілізованих) за останній календарний квартал, дорівнює кількості працівників, які були працевлаштовані станом на кінець IV кварталу 2023 року, або більше	-	-	+
Обсяг валютних надходжень від ЗЕД не менше 200 тис. євро	-	-	+
Участь протягом останніх 12 календарних місяців у заходах забезпечення обороноздатності країни шляхом виробництва/постачання товарів та/або виконання робіт та/або надання послуг	-	-	+
Проведення діяльності у сферах: сільськогосподарства, енергетики, водопостачання, будівництва, інфраструктури, телекомунікації, освіти, охорони здоров'я, мистецтва	-	-	+

су) місцем постачання послуг є місце реєстрації постачальника, крім операцій, зазначених у пунктах 186.2 і 186.3 цієї статті [1].

Так, за окремими операціями, згідно з п. 186.3 ПКУ, місцем постачання зазначених у цьому пункті послуг вважається місце, в якому отримувач послуг зареєстрований як суб'єкт господарювання або — у разі відсутності такого місця — місце постійного чи переважного його проживання. До таких послуг, зокрема, належать: консультаційні, інжинірингові, інженерні, юридичні (у тому числі адвокатські), бухгалтерські, аудиторські, актуарні, а також послуги з розроблення, постачання та тестування програмного забезпечення, з оброблення даних та надання консультацій з питань інформатизації, надання інформації та інших послуг у сфері інформатизації, у тому числі з використанням комп'ютерних систем (пп. "в" п. 186.3 ПКУ) [1].

Відповідно до пп. 14.1.85 ПКУ інжиніринг — надання послуг (виконання робіт) із складення технічних завдань, проектних пропозицій, проведення наукових до-

сліджень і техніко-економічних обстежень, виконання інженерно-розвідувальних робіт з будівництва об'єктів, розроблення технічної документації, проектування та конструкторського опрацювання об'єктів техніки і технології, надання консультації та авторського нагляду під час монтажних та пусконаладжувальних робіт, а також надання консультацій, пов'язаних із такими послугами (роботами) [1].

Отже, у разі надання нерезиденту послуг, визначених п. 186.3 ПКУ, такі послуги не є об'єктом обкладення податком на додану вартість, оскільки місцем їх надання є місце реєстрації отримувача-нерезидента. Якщо підприємство здійснює виключно такі операції, що звільнені від ПДВ або не є об'єктом оподаткування, воно має нарахувати податкові зобов'язання на весь обсяг вхідного ПДВ відповідно до п. 198.5 ПКУ [1].

При цьому безумовною перевагою діяльності такого підприємства для економіки України є залучення валютної виручки, оскільки такий суб'єкт підприємницької діяльності здійснює зовнішньоекономічну діяльність і розрахунки з ним здійснюються в іноземній валюті.

Вся сума "вхідного" ПДВ при придбанні товарів / послуг / необоротних активів, незалежно від призначення їх придбання, включається в податковий кредит. Але при цьому, якщо придбані товари / послуги / необоротні активи призначені для використання / починають використовуватися в операціях, названих у п. 198.5 ПКУ, — виникає необхідність нарахувати "компенсуючі" податкові зобов'язання [1].

Згідно з п. 198.5 ПКУ "компенсуючі" податкові зобов'язання нараховують, якщо товари / послуги / необоротні активи призначені для використання / починають використовуватися, крім іншого у необ'єктних операціях — операціях з місцем постачання за межами України [1].

В пункті 3 Критерій, за якими здійснюється визначення підприємств, установ, організацій, які мають важливе значення для забезпечення потреб територіальної громади Дніпропетровської області в особливий період, затверджені розпорядженням начальника обласної військової адміністрації від 03.01.2025 №3/0/527-25 (надалі — Критерій) [2] визначені положення для платників податку на додану вартість з обов'язковим підтвердженням обсягу сплаченого податку, або для не платників податку на додану вартість.

Однак Критерій взагалі не враховують діяльність підприємств, які здійснюють міжнародну діяльність, зобов'язані реєструватись платниками податку на додану вартість та, в силу приписів Податкового кодексу України, нараховують компенсуючі податкові зобов'язання замість податку на додану вартість.

Наприклад, якщо суб'єкт господарювання є таким підприємством, що: здійснює зовнішньоекономічну діяльність, оскільки надає інжинірингові послуги виключно іноземним замовникам; має обсяг операцій з постачання товарів/послуг, що підлягають оподаткуванню ПДВ на суму більше 1 000 000 грн (без урахування ПДВ), а тому зобов'язане бути зареєстрованим платником ПДВ, але одночасно вартість послуг, що надає цей суб'єкт господарювання не є об'єктом обкладення ПДВ, а тому фактично не сплачує ПДВ, оскільки нараховує компенсуючі податкові зобов'язання.

При цьому цей суб'єкт господарювання, у відповідності до Податкового кодексу України, декларує податок на додану вартість.

Як наслідок такий суб'єкт господарювання декларує зобов'язання з податку на додану вартість, але в силу норм Податкового кодексу України, таке підприємство зобов'язане нараховувати компенсуючі податкові зобов'язання, а не податкові зобов'язання з податку на додану вартість і по факту не сплачує цей податок.

Таким чином, відбувається колізія термінів, визначень та вимог чинного законодавства оскільки хоч суб'єкт господарювання і зареєстрован платником податку на додану вартість, але не є фактичним платником податку на додану вартість, через особливості, що визначені Податковим кодексом України.

Конституція України передбачає, що Україна є правовою державою, а також гарантує рівність всіх перед законом.

Військові адміністрації, згідно ч.1 ст. 4 Закону України "Про правовий режим воєнного стану", на тери-

торіях, на яких введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян можуть утворюватися тимчасові державні органи — військові адміністрації.

А відповідно до ст. 15 Закону України "Про правовий режим воєнного стану" одним із повноважень військової адміністрації є забезпечення ефективного використання природних, трудових і фінансових ресурсів.

На нашу думку, Критерії, що визначені Дніпровською обласною військовою адміністрацією не забезпечують рівність прав суб'єкта господарювання наведеного в якості прикладу вище перед іншими підприємствами, які фактично сплачують податок на додану вартість.

Адже із наведеного прикладу суб'єкт господарювання може відповідати всім підпунктам пункту 3 Критеріям [2], а саме:

— загальний обсяг отриманого доходу за минулий рік, що відповідає підпункту 3 пункту 3 Критеріїв;

— сума податку на прибуток, що відповідає підпункту 2 пункту 3 Критеріїв;

— кількість застрахованих осіб, що відповідає підпункту 4 пункту 3 Критеріїв;

— сума задекларованих податкових зобов'язань з податку на додану вартість за четвертий звітний квартал, що відповідає підпункту 1 пункту 3 Критеріїв. Але через особливості підприємницької діяльності, врегульовані Податковим кодексом України, не має можливості надати документи щодо сплати податку на додану вартість, але може надати документи на підтвердження задекларованих зобов'язань з податку на додану вартість.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

1. Відповідно до проведених досліджень можна зробити висновок, що система критеріїв визначення критичності є не досконалою та потребує адаптації до поточних реалій сучасного часу.

2. Одним із можливих рішень є введення уніфікації критеріїв в залежності від географічного розташування області, наприклад: західні, центральні (не прифронтові) та фронтові із відповідною розробкою однакових критеріїв для кожної із груп.

3. У зв'язку з тим що поточні Критерії, не враховують всіх особливостей нарахування та сплати податку на додану вартість, що визначені Податковим кодексом України, а тому надають можливість не всім підприємствам бути визначеними, такими, що мають важливе значення для забезпечення потреб територіальної громади Дніпропетровської області в особливий період з метою подальшого бронювання працівників, не можуть відповідати належному виконанню військовою адміністрацією повноважень щодо забезпечення ефективного використання трудових та фінансових ресурсів.

Отже враховуючи викладене, звернення певних господарюючих суб'єктів щодо визначення цих підприємств такими, які мають важливе значення для забезпечення потреб територіальної громади Дніпропетровської області в особливий період доцільно було б:

- розглядати такі підприємства як не платника податку на додану вартість у розумінні Критеріїв, або
- в якості забезпечення виконання підприємствами підпункту 1 пункту 3 Критеріїв прийняти податкові декларації задекларованих податкових зобов'язань з податку на додану вартість, або
- внести зміни у діючі Критерії з урахуванням всіх особливостей Податкового кодексу України щодо нарахування та сплати податку на додану вартість, оскільки наше підприємство є не єдиним в Дніпропетровському регіоні, яке зобов'язане зареєструватись платником податку на додану вартість, нараховує податкові зобов'язання з податку на додану вартість, але не сплачує цей податок через те, що нараховує компенсаційні податкові зобов'язання.

Література:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI, зі змінами та доповненнями. Законодавство України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 16.02.2025).
2. Розпорядження начальника обласної військової адміністрації №3/05/527-25 від 03.01.2025 р., "Про затвердження Критеріїв, за якими здійснюється визначення підприємств, установ, організацій, які мають важливе значення для забезпечення потреб територіальної громади Дніпропетровської області в особливий період", Дніпропетровська обласна державна адміністрація.
3. Розпорядження №8 В від 08.01.2025 р., "Про затвердження Критеріїв, за якими здійснюється визначення підприємств, установ, організацій, які мають важливе значення для забезпечення потреб територіальних громад Харківської області", Харківська обласна військова адміністрація.
4. Розпорядження № 1300/А-2024 від 30.12.2024 р., "Про затвердження Критеріїв, за якими здійснюється визначення підприємств, установ, організацій, які мають важливе значення для задоволення потреб територіальних громад Одеської області", Одеська обласна військова адміністрація.

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "Tax Code of Ukraine dated 02.12.2010 No. 2755-VI, with amendments and supplements", available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (Accessed 16 Feb 2025).
2. Dnipropetrovsk Regional State Administration (2025), The Order of the Head of the Regional Military Administration "On Approval of the Criteria for Determining Enterprises, Institutions, and Organizations That Are Important for Ensuring the Needs of the Territorial Community of the Dnipropetrovsk Region in a Special Period", available at: <https://adm.dp.gov.ua/storage/app/media/Bronyuvannya/2025-01-08/Rozp-03-vid-03012025.pdf> (Accessed 17 Feb 2025).

3. Kharkiv Regional Military Administration (2025), The Order "On approval of the Criteria for determining enterprises, institutions, and organizations that are important for meeting the needs of territorial communities of the Kharkiv region", available at: <https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/1300/129936/files/8%20%D0%92.PDF> (Accessed 17 Feb 2025).

4. Odesa Regional Military Administration (2024), The Order "On approval of the Criteria for determining enterprises, institutions, and organizations that are important for meeting the needs of territorial communities of the Odessa region", available at: https://oda.od.gov.ua/strapi/uploads/rozporjadzhennya_na_sajt_kryteriiv_b362895eea.pdf (Accessed 17 Feb 2025).
Стаття надійшла до редакції 06.03.2025 р.

<https://nayka.com.ua>
Передплатний індекс: 23847

АГРОСВІТ
Науково-практичний журнал

ISSN 2306-4792
772306 479201

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292